

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

İşletme Bölümü

ISL 404 Örgütsel Davranış Dersi

Doç. Dr. H. Ebru ERDOST ÇOLAK

WHISTLEBLOWING

Kaynak:

Editör: N. Derya Ergun Özler (2015)

Örgütsel Davranışta Güncel Konular, -Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3.Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa- içinde, Whistleblowing, s.195-211

Ve

Editör: Aykut Bedük (2011)

Örgüt Psikolojisi -yeni yaklaşımlar güncel konular- içinde, Whistleblowing, s.167-187

Whistleblowing ?

- **Sorun bildirme**
- **İfşa etme**
- **İhbar etme**
- **Haber uęurma**

- Whistleblowing:

- Bir eylemin, **ıslık çalarmışçasına** keskin bir sonuca ulaşmasına neden olma,
- Polis memurunun bir suçluyu yakalamak amacıyla **düdük çalması**, hakemin yapılan bir faul sonucu oyunu durdurmak için düdük çalması,
- Yasadışı veya el altından yürütülen uygulamalar hakkında bilgi verme (genellikle yetkililere),

Whistleblowing:

- Bir işgörenin, örgüt içinde gerçekleştirilen yasadışı ve/veya ahlakdışı olarak algılanan hatalı davranışı, tedbir alabilme kabiliyetine sahip kişilere (örgüt içindeki daha yüksek bir otoriteye) veya örgütün dışına ifşa etmesidir.

- Bir işletmede veya devlet kurumunda ortaya çıkan yasadışı veya üzeri örtülen uygulamaların basına ifşa edilmesi,
- Örgüt içerisinde veya örgütle alakalı bağımsız bir yapı içerisinde görülen yasadışı bir davranışın veya yolsuzluğun ortaya çıkarılması

- Örgütsel bir süreç olarak değerlendirildiğinde, whistleblowingin üç unsuru içerdiği görülmektedir:

- yasa/etik dışı uygulamayı açığa çıkaran kişi:

whistleblower

- Açığa çıkarılan konunun **örgütün / kamunun aleyhine olması**

- Çalışanın **açıklama yapmaması için** formel otoritede yüksek düzeyde yer alan bir kişi tarafından **emir verilmiş olması olasılığı**

- 2002 yılında Time dergisi üç whistleblowerı yılın insanı olarak seçmiştir:

- * Sherron Watkins (Enron)

- * Cynthia Cooper (WorldCom)

- * Coleen Rowley (FBI)

- Sarbanes-Oxley Yasası – 30 Temmuz 2002 – USA

Söz konusu yasa ile muhasebe mesleği üzerindeki denetim arttırılmıştır.

Whistleblowing'e ilişkin daha eski tarihli örnekler:

- - Jeffrey Wigand, 1993... Çalıştığı sigara şirketinde, sigara üretimi yapılırken kullanılan nikotinin içine kansere neden olan ve bağımlılığı arttıran kimyasal maddelerin konulduğunu açığa çıkarmıştır.
- Bebekler için üretildiği belirtilen elma suyunun, aslında şekerli su oluşu...fabrikada üretim bölümünde çalışan bir işçinin beyanı ile ortaya çıkmıştır.

Whistleblowing Türleri

- İçsel whistleblowing
 - Dışsal whistleblowing
- ve
- Ateni whistleblowing
 - Zımnî whistleblowing

- **Whistleblowing** olayında en önemli unsurlardan birisi, etik olmayan uygulamaları açığa çıkarma işinin **iyi niyete dayalı** olarak (**açığa çıkaran kişinin hiçbir çıkar gözetmeksizin**) yapılmasıdır.
- Kurumsal imajın zedelenmemesi için, öncelikle içsel **whistleblowing**'e başvurulması, eğer bundan bir **sonuç alınamazsa** ancak o zaman **dışsal whistleblowing**'e başvurulması da dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

- Whistleblowing /// ispiyonculuk ?!!
- Çalışanların sadakat borcu ve whistleblowing ?!!

Whistleblowing Konusu Davranışlar Nelerdir?

- Parasal kamu kaynaklarının çalınması,
- Kamu mallarının çalınması,
- Rüşvet veya komisyon alınması,
- Uygunsuz kişilere aktarılan kaynaklar,
- Mallar veya hizmetler nedeniyle boşa kullanım,
- Gerekli olmayan veya yetersiz mallar veya hizmetler sebebiyle boşa kullanım,

Whistleblowing Konusu Davranışlar Nelerdir?

(Devam)

- Kötü yönetilen bir program nedeniyle boşa kullanım,
- Resmi statünün kişisel çıkar için kullanımı,
- Bir müteahhide, danışmana veya satıcıya verilen adil olmayan çıkar,
- Halk sağlığını veya güvenliğini tehdit eden bir durumu veya uygulamayı göz ardı etme,
- Yasaların veya düzenlemelerin ciddi bir şekilde ihlal edilmesi

Whistleblowing'in Öncülleri Nelerdir?

- Dini inanç,
- Algılanan örgütsel adalet
- Örgütün whistleblowingi teşvik etme eğilimi,
- Örgütsel iklim,
- Hatalı davranışın türü,
- Örgütsel hiyerarşi,

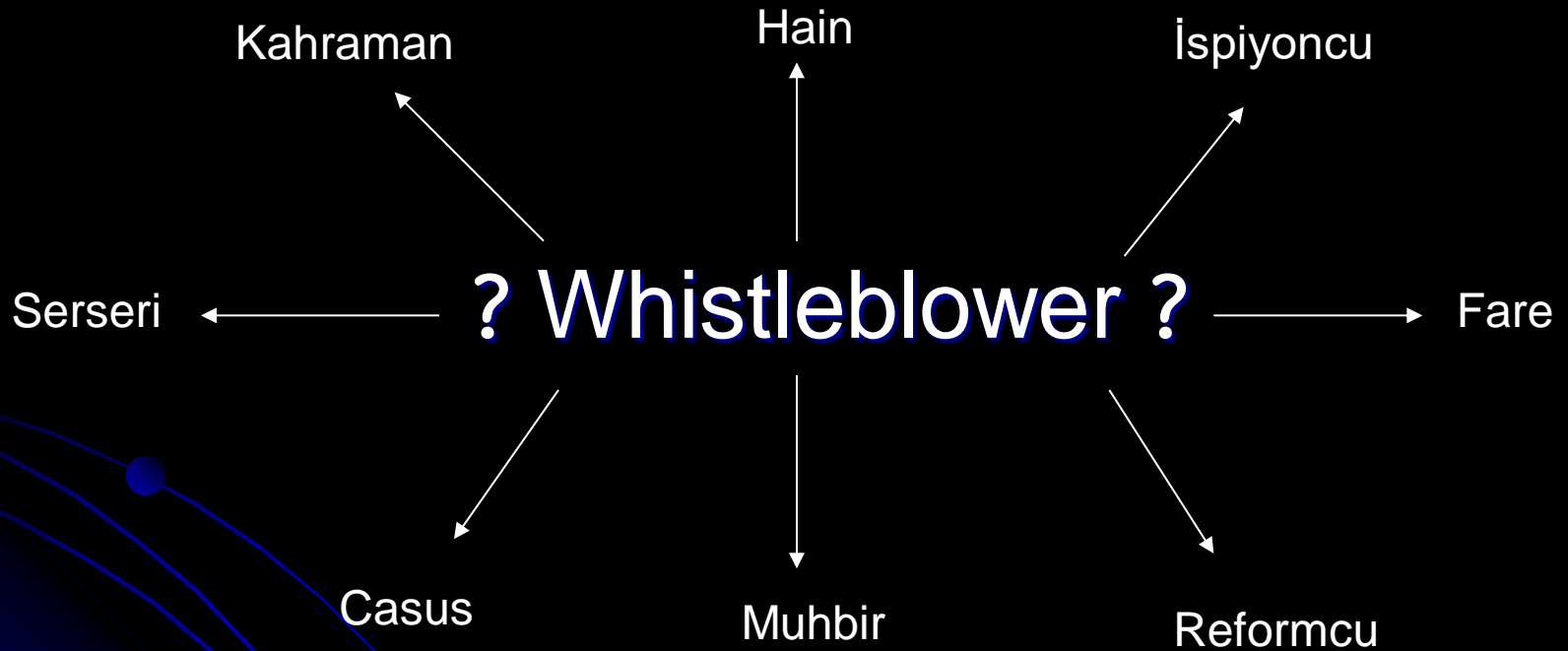
Whistleblowing'in Öncülleri Nelerdir? (Devam)

- Cinsiyet,
- Yaş,
- Kıdem,
- Medeni durum,
- Kişilik özellikleri,
- Seyirci etkisi,
- Bireyin kontrol odağı

Whistleblowing ile İlişkili Değişkenlerden Bazıları

- Örgütsel hatalı davranış,
- Örgütsel sessizlik,
- Kültür,
- Ödül

Whistleblowernlara İlişkin Betimlemeler Nelerdir?

Whistleblowing'in Sonuçları

- Whistleblower açısından;
 - İtibar kaybı,
 - Dışlanma,
 - Misilleme;
 - İşten atılma,
 - Unvan indirimi,
 - Önemsiz görevlere getirilme,
 - Maaş zammı verilmemesi,
 - Olumsuz referans mektupları,
 - Ölüm tehditleri

Whistleblowing'in Sonuçları (devam)

- Örgütler açısından;
 - Faaliyetlerin durdurulması veya sonlandırılması,
 - Yasal yaptırımlar,
 - Para cezaları,
 - İtibar kaybı

Örgüt içinde güven ortamının oluşturulması, işletme sahip ve yöneticilerinin etik dışı uygulamalara karşı bir duruş sergilemesi ve etik davranışları desteklemesi çalışanlar açısından önemlidir. Bunlara rağmen, örgütte yasalara aykırı ve/veya etik dışı bir uygulama ile karşılaşırsa, çalışanların bu tür durumları ilgililere bildirmesi için gereken düzenlemelerin yapılması, whistleblowerların örgütte herhangi bir dışlanma, tecrit edilme, mobbing eylemlerine maruz bırakılma vb. olumsuzluklarla karşılaşmaması için tüm önlemlerin alınması gerekmektedir.

BKZ:

- N. Derya Ergun Özler (Editör) (2015); Örgütsel Davranışta Güncel Konular, -Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3.Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa- içinde, Whistleblowing, s.195-211.
- Aykut Bedük (Editör) (2011); Örgüt Psikolojisi –yeni yaklaşımlar güncel konular- içinde, Whistleblowing, s.167-187.
- Hayat Ebru ERDOST ve Mustafa ÇOLAK (2004), «Örgüt İçi ‘Sorun Bildirme’ Konusuna Kültürlerarası Bakış: Türkiye – ABD Örneği», Verimlilik Dergisi(2), 69-84.
- Hayat Ebru ERDOST ÇOLAK ve Esra GENÇ; (2018); “Öncülleri ve Sonuçları Bağlamında ‘Whistleblowing: Sorun Bildirme’ ”, Muhasebe ve Denetim BAKIŞ Dergisi, 2018, Sayı:55, s.41-58.